

Een opmerkelijk vlinderjaar

Tekst:
Albert Vliegenthart
De Vlinderstichting

Iedereen heeft het wel gemerkt: er waren dit jaar opvallend veel vlinders. Niet alleen veel trekvlinders als distelvlinder en oranje luzernevlinder, maar ook de meer kwetsbare soorten kenden een goed jaar. Er zijn erg veel bijzondere waarnemingen doorgegeven via Telmee, Landkaartje en Waarneming.nl, waar deskundigen en de beoordelingscommissie (BBD) zich over hebben gebogen dit jaar. Dit artikel geeft een overzicht van de meest opmerkelijke waarnemingen van 2009.

Bert van Rijsewijk

Huib Reunkens

Enkele kwetsbare soorten kenden een bijzonder goed jaar. Bruin dikkopje werd bij alle populaties gevonden in zowel de eerste als tweede generatie. Het groentje was dit voorjaar talrijk aanwezig op diverse heidegebieden en van deze voorjaarssoort werden tot eind augustus nog vlinders gezien. Mogelijke een partiële tweede generatie, wat vrij bijzonder is. Een dergelijke generatie kende het heideblauwtje zeker wel. Op diverse locaties werd deze soort nog van half tot eind augustus gezien. Bruine eikenpage en eikenpage waren goed vertegenwoordigd. Op sommige struiken vuilboom konden tijdens de piek van de vliegtijd wel honderd eikenpages worden geteld per struik. Op een bekende plek in de duinen werden bijvoorbeeld meer dan 70 bruine eikenpages gevonden. De zilveren maan vloog op de meeste locaties beter dan vorig jaar. Helaas is de soort bij de Meije wel verdwenen. Ook kommavvlinder, een soort die vaak zeer lokaal voorkomt, was dit jaar goed vertegenwoordigd, met name wat betreft de kleine populaties. Begin september werden in de Weerribben nog twee mannetjes van de grote vuurvlinder gezien, wat kan duiden op een kleine tweede generatie.

Het kaasjeskruiddikkopje is na 56 jaar terug.

De koninginnenpage is vooral in het zuiden te zien.

Ab H. Baas

Kaasjeskruiddikkopje

Het heeft zelfs de kranten gehaald: de waarneming van een kaasjeskruiddikkopje in Zuid-Limburg dit voorjaar. Het werd spannend toen er een tweede melding kwam en de soort ook in België gemeld werd. In augustus was het hek van de dam, toen er wederom een kaasjeskruiddikkopje werd gemeld van de Sint-Pietersberg. Bij een veldbezoek namen mensen van De Vlinderstichting zelfs twee individuen waar, waaronder een eiafzettend vrouwtje. Diverse mensen, met name Bert van Rijsewijk, hebben intensief gezocht naar meer. En jawel... diverse eitjes en rupsen werden gevonden. Na 56 jaar is deze soort dan toch terug in Nederland. Inmiddels heeft De Vlinderstichting met de terreinbeheerder afspraken gemaakt om deze soort hier te beschermen.

Koninginnenpage

Deze vlinder is volgens velen onze mooiste vlinder en wordt vaak nog als zeldzaam beschouwd. De soort gaat echter weer wat vooruit en is afgelopen jaar zeer veel waargenomen. Mensen geven niet alleen de vlinders door maar ook de rupsen en soms zelfs de eitjes. Een enkeling neemt de naamgeving zeer serieus en geeft een mannetjesvlinder door als koningspage. Deze worden er door de BBD weer uitgefilterd. Het is altijd spectaculair wanneer de koninginnenpage de tuin bezoekt. De hele buurt wordt er soms bij betrokken en op ons kantoor komen geregeld foto's en kaartjes binnen, waarvoor hartelijk dank. In totaal zijn er ruim 3000 waarnemingen van de koninginnenpage doorgegeven. In noordelijk Nederland ontbreekt de soort nog grotendeels, hoewel wel enkele waarnemingen zijn gedaan, maar de hoeveelheid staat in schril contrast met de zuidelijke helft.

Oranje luzernevlinder

Het was een erg goed jaar voor de oranje luzernevlinder, inmiddels zijn er ruim 4000 waarnemingen doorgegeven. De soort is door het hele land gezien. Vrij bijzonder was dat in de maand juli veel meldingen binnenvielen van gele luzernevlinders. Bij veel navraag en controle van foto's bleek het meestal om de lichte vorm helice van de oranje luzernevlinder te gaan. Dat is bijzonder omdat deze vorm vrij zeldzaam is. In juli werd geschat dat het bij 20% van de waarnemingen om deze lichte vorm ging. De verhouding van echte gele luzernevlinders (aantal waarnemingen) ten opzichte van de oranje was 1:50.

Tijgerblauwtje

Iedereen wil deze soort wel eens een keertje in Nederland tegenkomen. In het buitenland is hij soms vrij algemeen, maar in Nederland moet je beschikken over een behoorlijke dosis geluk. Dat geluk had de heer Hoek uit Ouddorp op 28 augustus toen er bij hem een tijgerblauwtje naar binnen vloog vanuit de tuin. Eerder werd in Ermelo, op 27 juli, een melding gedaan door de heer Dobos, die een tijgerblauwtje in de tuin aantrof. Beide waarnemingen zijn nog in behandeling bij de BBD.

Geraniumblauwtje

Het geraniumblauwtje breidt zich sterk uit in Zuid-Europa, waardoor er vaker eitjes en rupsen via geraniumplanten in Nederland terecht komen. Dit jaar werden geraniumblauwtjes gezien in een achtertuin in Maastricht en, net als in 2008, in Zoetermeer. Deze soort wordt de laatste jaren vaker gezien, maar kan nog steeds onze winters niet overleven. Het blijven dus sporadische waarnemingen.

Dwergblauwtje

Het dwergblauwtje was al een tijdje niet gemeld in Nederland. Net over de grens bij Zuid-Limburg zit nog steeds een kleine populatie. Erik Sanders en Peter Meininger ontdekten op 18 juli een dwergblauwtje bij Posterholt. Deze waarneming is door de BBD aanvaard.

Klaverblauwtje

Het klaverblauwtje werd relatief weinig waargenomen op de Sint-Pietersberg ten opzichte van andere jaren. De aantallen nemen af, maar de soort werd nog wel gevonden. Op korte afstand van de Sint-Pietersberg werden grotere aantallen (tientallen) gevonden op een met klaver ingezaaide akker.

Oranje luzernevlinder: Helicevorm veel gezien.

Henk Bosma

Geraniumblauwtje: Maastricht en Zoetermeer.

Harrie Hesemans

Dwergblauwtje: gezien bij Posterholt.

Chris van swaay

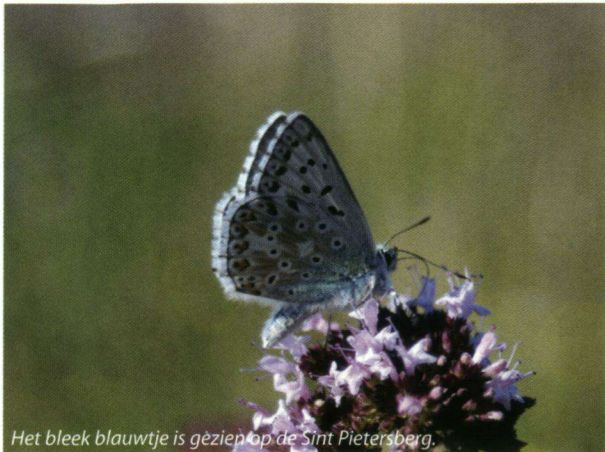
Tijgerblauwtje: twee meldingen.

Albert Vliegenhart

Klaverblauwtje: aantal neemt af.

Paul Cools

Marnix Jonker

Bleek blauwtje

Bijzonder was de ontdekking door Marnix Jonker, die op 5 augustus met enkele mensen een bleek blauwtje zag op de Sint-Pietersberg. De vlinder was snel weer verdwenen en de dagen erop is door veel mensen gezocht naar deze vlinder en pas op 14 augustus werd de soort wederom gezien. Het is niet uit te sluiten dat het om hetzelfde exemplaar gaat. Bijzonder was dat Albert Vliegthart op 6 augustus ook een bleek blauwtje zag vliegen bij het Belgische Maasmechelen, enkele kilometers over de grens. In Maren-Kessel werd dit jaar ook een bleek blauwtje gefotografeerd.

Het bleek blauwtje is gezien op de Sint Pietersberg.

Henk Bosma

Keizersmantel

Voor het jaar 2009 zijn tot nu toe 69 waarnemingen ingevoerd van de keizersmantel. Meestal kwamen de vlinders voorbij vliegen, maar sommigen hadden geluk en konden deze soort op de vlinderstruik of elders in de tuin bekijken en fotograferen. De BBD heeft besloten de waarnemingen niet te beoordelen dit jaar. In dit soort invasiejaren wordt daarop een uitzondering gemaakt. De meeste zijn echter wel even nagetrokken. Zeer bijzonder was de waarneming van een eifaztend vrouwtje op een eik. Hier overwinteren de rupsjes, waarna ze zich in het voorjaar laten vallen en op zoek gaan naar viooltjes.

De braamparelmoervlinder komt naar het noorden.

Albert Vliegthart

Grote weerschijnvlinder

Grote weerschijnvlinder

De ontmoeting met een grote weerschijnvlinder is een zeldzame maar onvergetelijke ervaring. Afgelopen jaar zijn er veel meldingen binnen gekomen van deze spectaculaire vlindersoort. In Zuid-Friesland werden op 3 augustus zelfs tien exemplaren op een dag geteld. Naast de bekende locaties werden de vlinders ook gemeld uit tuinen en op enkele nieuwe plekken. Ruim 160 waarnemingen zijn binnengekomen, waarvan enkele nog ter beoordeling bij de BBD liggen.

Grote parelmoervlinder

De grote parelmoervlinder heeft het zwaar op de Veluwe en langs de kust. In het buitenland kun je de soort in diverse habitattypen vinden. Het is dan ook goed mogelijk dat de grote parelmoervlinder die Marcel Prick zag in het Limburgse Eys afkomstig is uit de Eifel.

Braamparelmoervlinder

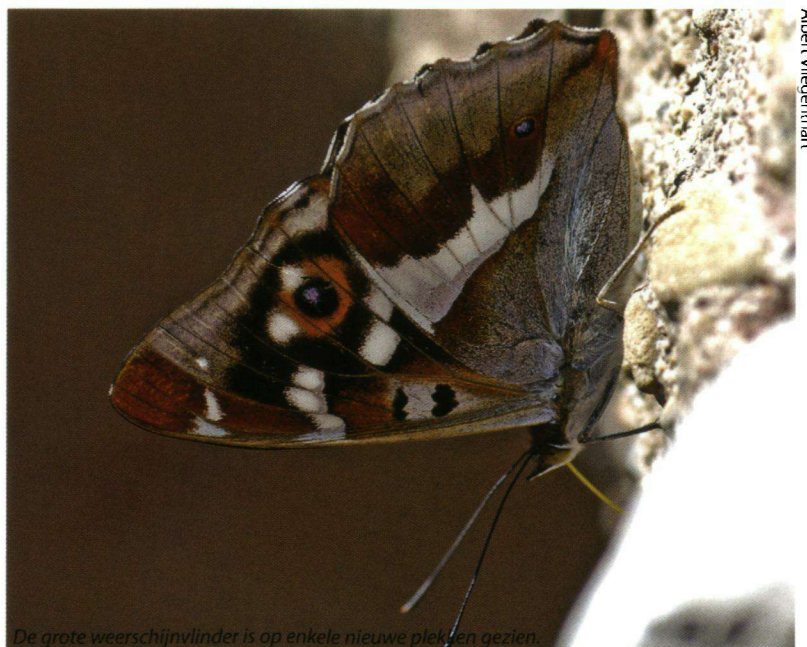
Helaas werd deze parelmoervlinder nog niet in Nederland gemeld, maar wel in België. Het is een soort die net als het kaasjeskruidkopje naar het noorden komt. Deze Belgische waarneming zou wel eens een voorbode kunnen zijn voor meer.

De grote parelmoervlinder heeft het zwaar.

Marlijn Verbeek

Keizersmantel: invasie.

Albert Vliegthart

De grote weerschijnvlinder is op enkele nieuwe plekken gezien.

Grote vos

De grote vos wordt ieder jaar wel weer gemeld. Opvallend is dat de soort vaker in de Noordoostpolder gezien is. De soort is officieel verdwenen uit Nederland, maar mogelijk zit hier een echte populatie. In Zuid-Limburg is het ook ieder jaar raak. Net als vorig jaar, ook nu weer op de Sint Pietersberg, waar de vlinder in het voorjaar door meerdere mensen is gezien. Hier en op enkele andere plekken kan de soort zich mogelijk nog voortplanten. Bij de beoordeling van deze soort door de BBD worden niet alle waarnemingen goedgekeurd. De reden hiervoor is dikwijls de zeer beperkte beschrijving, soms als "ziet eruit zoals in het boek". Helaas is dit onvoldoende om de waarneming dan op te nemen. In totaal zijn er ongeveer 35 waarnemingen binnengekomen, waarvan er al 25 zijn goedgekeurd.

Dambordje

Net over de grens kun je het dambordje aantreffen, maar in Nederland lukt het deze vlinder nog steeds niet om zich te vestigen. Toch komen er soms dambordjes in Nederland aanwaaien. Dit jaar werden er vijf in Nederland gezien, waarvan zelfs twee exemplaren tegelijkertijd bij Valkenburg werden gevonden.

Kleine heivlinder

Ieder jaar hopen we weer dat "ze" er nog zijn. Vorig jaar vlogen de kleine heivlinders relatief vroeg. Door het warme weer was dat dit jaar weer het geval en jawel, het leek erop dat er zelfs meer vlinders waren dan vorig jaar. Enkele mensen telden meer dan twintig vlinders op een dag en dat is behoorlijk veel voor deze soort.

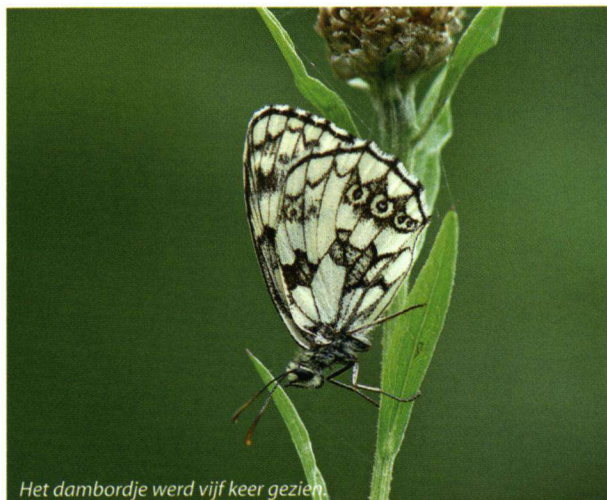
Rouwmantel en resedawitje

Een goed vlinderjaar is niet voor alle soorten weggelegd. Tot dusver zijn er slechts vijf meldingen van de rouwmantel aanvaard door de BBD en er is nog een handjevol waarnemingen in behandeling. Kortom, niet echt een rouwmanteljaar. De rouwmantel moet het meer van invasies uit het noorden en oosten hebben. Een navolger is het resedawitje, die vaak van dezelfde windstromingen afhankelijk is. Ook van deze soort zijn slechts twee meldingen.

De grote vos werd weer gezien op de Sint Pietersberg.

Paul Coole

Het dambordje werd vijf keer gezien.

Henk Bosma

Er waren meer kleine heivlinders dan vorig jaar.

Albert Vliegthart

Het was niet echt een rouwmanteljaar.

Ab H. Baas

Resedawitje: twee meldingen.

Albert Vliegthart